

Het KNAG-bureau

FOTO: KNAG-ARCHIEF

Van vraagbaak en ledenadministratie tot vertegenwoordiging en lobbywerk, van GeoWeek en Onderwijsdagen tot website, *TESG* en *Geografie*. Binnen het KNAG-bureau heeft ieder zo zijn werkveld, maar van hokjesgeest is geen sprake.

Als groot liefhebber van *Het Bureau* van Voskuil, wiens eerste zin: 'Dag meneer Beerta' nog in mijn geheugen gegrift staat, kan ik het voorstel van Ben de Pater om de KNAG-burelen aan een grondige inspectie te onderwerpen natuurlijk niet weigeren. En laat ik het maar meteen toegeven: ik verwachtte een ingeslapen mannengezelschap van hoge leeftijd aan te treffen, dat zich vooral druk maakt over de vraag: 'Wat heb jij vandaag op je brood'? Als taken zag ik vooral het heen en weer schuiven

van veel papier en een jaar lang druk zijn met de vraag waar het bedrijfsuitje dit jaar heen zou gaan. Niets bleek minder waar. Zelfs de plek waar het KNAG zich bevindt, in geografische zin zeer voorspellend, ademt dynamiek en ondernemingszin uit. Het historische pand aan de Kromme Nieuwe Gracht in Utrecht, waar de KNAG na zijn tweede verhuizing binnen drie jaar is beland, kent niet alleen een slinks verborgen ingang aan de Jeruzalemstraat, maar bevat ook tal van kunstzinnige instellingen en een handvol

spin-offs. Kortom, het KNAG blijkt onderdeel van niets minder dan een creatief cluster. Hoe fout kun je het hebben als verslaggever?

Twee verdiepingen verder blijkt de directeur van het KNAG, Eelko Postma, weliswaar kaal te zijn, dat dan weer wel, maar een frisse, jeugdige uitstraling te hebben. Bovendien heeft hij de op één na vriendelijkste oogopslag die ik ooit in mijn leven ben tegengekomen. En minstens zo belangrijk blijkt hij een echte *bottom-up* aanpak te hanteren en een *hands-on* mentaliteit te hebben. Zo snelt hij meteen na mijn binnenkomst de trappen af om de lekkerste koffie te halen. En dat niet alleen voor mij maar voor de hele afdeling. Natuurlijk om de verslaggever te paaien, denk ik eerst, maar tot mijn grote verbazing schijnt hij dit altijd te doen. En dan zijn we meteen bij de kracht van het KNAG. Het bureau is klein en werkt volledig volgens de laatste inzichten uit de

netwerktheorie. Zo is het 'alle hens aan dek' bij de jaarlijks zeer succesvolle KNAG Onderwijsdag en lijkt men collectief aan de enveloppen om de mailing op tijd de deur uit te doen.

Aardrijkskunde

Omringd door dozen – de verhuizing is nog vers – en prachtige historische atlassen van de VOC denkt Eelko even na over de vraag hoe lang hij nu directeur is. 'Sinds november 2003, dus al bijna tien jaar.' Hij lijkt er zelf ook een beetje van te schrikken. 'Al die tijd schommelt het aantal leden zo rond de 3000. Jaarlijks ongeveer 300 eraf en 270 erbij, dat zijn de basisstatistieken en daar maken we ons wel wat zorgen over, want langzaam gaat het aantal toch naar beneden. Bij pensionering zeggen veel mensen het lidmaatschap op en aan de onderkant komen er te weinig leden bij. Vooral onder academici doen we het slecht. Die zijn inmiddels zo gespecialiseerd dat ze weinig meer zien in de thema's die het KNAG opvoert. Wij zijn een vereniging en dat willen we zeker ook blijven, maar om te kunnen voortbestaan zullen we toch bescheiden aan marketing en doelgroepen moeten doen. We willen vooral de belangen van aardrijkskunde als vak behartigen. Zo was er een periode dat Nederland sterk aan zijn identiteit twijfelde en ineens iedereen vond dat we het volkslied moesten kennen en vooral veel van geschiedenis moesten weten. Wij hebben toen samen met bedrijven tegenwicht geboden en naar buiten gebracht dat voor Nederland juist de wereld om ons heen, waar we zo veel van hebben, van belang is. Zoiets moet je echt doen, want voor je het weet ben je uit allerlei profielen gekegeld.'

Om te kunnen inspelen op actuele vragen hebben we een abonnement bij het ANP en sturen we regelmatig persberichten in. Mijn Google Alert vindt jaarlijks zo'n dertig mede door ons ingestoken geografieartikelen. Te weinig, maar de media laten zich nauwelijks iets voorschrijven. Succesvol vond ik ons meedenken bij de tv-serie *Nederland van Boven*, waarvoor we ook prachtig onderwijsmateriaal hebben ontwikkeld.'

Eelko draait inmiddels wat zenuwachtig op zijn stoel, want hij moet verder en de rest van de KNAG-medewerkers kijkt mij vanuit de belendende ruimtes ook al vragend aan.

De redactie

Door naar de tijdschriftenkamer dus waar Ronald Kranenburg en Ferry Devilee me warm onthalen.

Als er een Onderwijsdag aankomt, is het voor iedereen aanpakken geblazen

We beginnen met Ferry die tot de jonge honden behoort, want hij werkt sinds zijn stage over de collecties van het KNAG nu zo'n drie jaar bij het bureau. Hij verzorgt in zijn eentje alle redactionele en administratieve taken rondom *TESG* en ondersteunt de website van het KNAG. Elk jaar gaan er zo'n 110 teksten door zijn handen, waarvan er na flink wat heen en weer pingpongen zo'n veertig worden geplaatst. Ferry is er duidelijk over: 'Ondanks de verregaande automatisering en samenwerking met een uitgever blijft het veel werk. Vooral omdat de wereld van de artikelen echt geglobaliseerd is. Dat is natuurlijk mooi maar leidt ook tot meer communicatie- en taalproblemen. Ook voor een wetenschappelijk tijdschrift is het soms handiger auteurs en referees naast de deur te hebben.'

Ronald, de befaamde hoofdredacteur van het blad *Geografie*, haakt meteen in en vertelt met een grijns dat iedereen altijd denkt dat het KNAG een grote club is. 'Dan is het "mag ik van u de afdeling automatisering of personeelszaken"'. Maar die hebben we helemaal niet. We doen het samen. Dus als er bijvoorbeeld een Onderwijsdag aankomt, is het voor iedereen aanpakken geblazen, zonder uit het oog te verliezen waar je zelf verantwoordelijk voor bent. Dat vind ik nog steeds de charme van deze club.'

Hoe kijkt Ronald aan tegen alweer een verhuizing? 'Voor het blad was het handig bij de faculteit Geowetenschappen op de Utrechtse Uithof. *Distance matters*, zegt de geograaf in mij. Het is toch fijn, wanneer je omhoog zit, om even wat gangen af te kunnen struinen. Al moet ik zeggen dat ik persoonlijk ook wel blij was weg te zijn van de Uithof. De Utrechtse binnenstad brengt een nieuw soort inspiratie en de faculteit zit natuurlijk nog steeds dichtbij. En ja, waar ik ook werk, al mijn tijd steek ik in *Geografie*. Vroeger wilde ik per se het beste blad ter wereld maken; nu ben ik realistischer. Ik wil binnen de mogelijkheden het beste resultaat bereiken, en liefst nog iets meer. Het beste, mooiste, interessantste blad is met onze middelen gewoonweg niet mogelijk. Bovendien willen we een groot aantal doel-

groepen bedienen: vooral het onderwijs, maar graag ook de praktijkgeograaf en de wetenschapper. Ik ben jaloers op kranten die blijkbaar nog steeds de mogelijkheid hebben iets echt uit te zoeken, onderzoeksjournalistiek te bedrijven. Wij hebben die ruimte gewoonweg niet. We zijn volledig aangewezen op vrijwillige auteurs en de grote nadruk op publiceren in Engelse toptijdschriften maakt het er voor ons niet makkelijker op. Vooral op universiteiten zitten genoeg geografen die een artikel willen schrijven, maar omkomen in al hun andere bezigheden. Ik zit hier sinds 1999, maar het bevalt me nog goed. Het is hier echt geen club met enkel oude mannen. Ferry knikt hevig bij de laatste opmerking.

Onderwijsdagen

Na deze ontboezeming verkas ik naar de jongste vrouwenafdeling waar Annelies Beek en Andrea Jansen jeugdige elan en dadendrang uitstralen. Annelies bemoeit zich vooral met onderwijs. Ze werkte als jonge planologie docent bij de Universiteit Utrecht, maar moest vanwege de bezuinigingen, ondanks loftuitingen uit alle hoeken, verkassen. KNAG-directeur Eelko Postma vindt het onbegrijpelijk dat de UU Annelies heeft laten gaan, maar is blij voor het bureau. Annelies heeft nog wel wat heimwee naar de planologie, maar voelt zich ook erg thuis in de wereld van de jonge en creatieve docenten die in grote getalen de weg naar de Onderwijsdag weten te vinden. 'Afgelopen jaar hebben we het volledige CineMec congressentrum in Ede afgehuurd. Met ruim 800 deelnemers en 100 standhouders en sprekers zijn we de universitaire zaaltjes inmiddels wel ontgroeid. Het thema van zo'n dag en week is altijd een hele puzzel, want het onderwerp moet algemeen zijn én veel invalshoeken kennen. Zo hebben we het Jaar van de Aarde gehad en het thema risico. De GeoWeek waar we kinderen ieder jaar in de echte bedrijfspraktijk iets met geografie laten doen is ook een groot succes. Dit jaar gaat het onder meer over Rotterdam onder de grond. We laten kinderen in de riolen kijken – echt én digitaal. Eigenlijk is de GeoWeek voortgekomen uit de vraag van ondernemingen die zitten te springen om mensen die iets met GIS en bodems kunnen. Andrea Jansen zit als tijdelijk medewerker ruim vier maanden bij het KNAG. 'Ik kan goed organiseren en vind het ook leuk. Dan is zo'n GeoWeek gaaf om te doen. Zeker omdat ik afstudeer bij Geo Communicatie, en onderwijs boeiend vind.'

De gemeente Almere heeft tijdens de GeoWeek 2012 samen met advies- en ingenieursbureau Witteveen+Bos een parcours uitgezet waarbij de leerlingen alles te weten komen over de grond onder hun voeten.

Spil

Een bezoek bij het KNAG hoort te eindigen bij Florence van Sambeek, al sinds 1991 de spil van het KNAG. Vanaf 1995, toen het genootschap definitief afstand nam van zijn majestueuze uitstraling, heet ze trouwens Floor. 'Ik was herintreder en zag in de *Amersfoortsche Courant* een vacature voor een administratief medewerker bij een klein maar dynamisch bureau: het KNAG. Het genootschap zat tot dan toe in Amsterdam, maar het pand moest verkocht worden. Johan Borchert heeft het KNAG toen naar Utrecht gehaald. Zelf kwam ik uit het onderwijs, ik had via vrienden gehoord van het KNAG en dat sprak me wel aan. De sollicitatieprocedure was wel mooi; die was in handen van Ben de Pater en Johan Borchert. Ik liet, op verzoek van Ben, wat trucjes in WordPerfect zien en hij was daar zo van onder de indruk dat hij me direct heeft aangenomen. Het bureau was toen heel klein, met alleen Eline Harkink als hoofd, en ik als manusje van alles. Het was ook toen al hard werken geblazen. We hadden nog de volledige administratie van het TESH, dat naar wel 55 landen werd verstuurd. We zijn ook een vraagbaak. Mensen die naar het bureau bellen, gaan er vaak van uit dat je alles van geografie weet. "Waarom heeft Italië de vorm van een laars?" wordt er dan gevraagd. En "of ik nog meer van dergelijke voorbeelden ken".

Ik vind het KNAG steeds leuker geworden; we zijn veel meer naar buiten gericht. Zo is ons T-shirt *I love AK* een regelrechte hit, waarin mensen in alle soorten en maten rondlopen. Inmiddels ben ik aan mijn zesde voorzitter en vierde directeur toe. En als het even kan, ga ik de 25 KNAG-dienstjaren tot mijn pensioen gewoon volmaken.' Floor is dan ook een vraagbaak voor alles en iedereen. 'Het grappige is: als ik mensen eenmaal gezien heb, vergeet ik hun gezicht en woonplaats nooit meer. Da's reuze handig voor mij, maar voor sommigen wel pijnlijk als ik hen

onmiddellijk kan plaatsnemen terwijl ze mij echt niet kunnen thuisbrengen. Het mooie van deze club vind ik dat het er echt democratisch aan toegaat. Ook ik heb Eelko en Annelies mede uitgekozen. Het vertrek naar de Kromme Nieuwegracht is voor mij een geweldige vooruitgang: voor het eerst heb ik echt een mooie kamer. Die deel ik graag een dag in de week met Gonneke van Sambeek, al bijna net zo lang in dienst als ik, en met Marcel Broekhuizen, onze financiële man. Enig minpuntje is dat ik na de spitsbus van Amersfoort naar de Uithof nog moet overstappen op lijn 11. Maar dan heb ik wel een riante zitplaats voor het uitzoeken.'

GEO-portaal

Rode draad in het gesprek bij het KNAG is dat – anders dan het aardrijkskundeonderwijs waar sociale en fysieke geografie geïntegreerd zijn – de academische geografiebeoefening steeds verder versplintert. Dit leidt tot superspecialisten die elkaars taal nauwelijks meer spreken en ook feitelijk geen benul hebben van het onderzoek en de personen die op belendende terreinen bezig zijn. De sociaal geograaf weet nauwelijks meer iets van de fysieke geografie en omgekeerd, terwijl er vandaag de dag juist veel behoefte is aan de combinatie. Bundeling van de kennis van sociaal geografen, fysiek geografen, milieu/innovatiewetenschappers en klimaat- en aardwetenschappers zou ook het maatschappelijk draagvlak verbeteren.

Het is beter het belang van geografie in de maatschappij te verdedigen dan elkaar vliegen af te vangen

Daarnaast richten ook binnen de geografie steeds meer onderzoekers zich op de toptijdschriften en veronachtzamen zij het publieke debat. Laat staan dat zij nog een rol spelen in aardrijkskunde op de basisschool en in het voortgezet onderwijs. De georganiseerde geografie (IGU, KNAG) zou wel wat meer *guts* mogen uitstralen en een grotere rol kunnen spelen in het verkleinen van de kloof tussen de academisch geografen en het onderwijsberoepenveld. Een poging om op deze gebieden iets van de grond te tillen is het GeoNatis-project op de Universiteit van Amsterdam. De initiatiefnemers Herman van der Wusten, Ton Dietz en Jaap Rothuizen proberen de hybride academische geografie, het publieke debat en het onderwijs dichterbij elkaar te brengen. Dit initiatief is te prijzen en interessant, maar staat op zijn laatste benen omdat Ton Dietz inmiddels naar het African Studies Centre in Leiden is verhuisd en de Universiteit van Amsterdam steeds minder bereid is het project te financieren. Het lijkt dan ook tijd een stap vooruit te zetten en te komen tot een echt GEO-portaal waar we onder KNAG-vlag met ook sociaal-geografische inbreng vanuit Utrecht, Nijmegen en Groningen en fysisch-geografische inbreng vanuit de Vrije Universiteit en Wageningen iets heel moois kunnen bouwen en vooral onderhouden. Elke leerling en leraar, maar ook de journalist zou er iets van zijn gading moeten kunnen vinden. En laten we wel wezen: geografische vraagstukken zoals duurzaamheid, de klimaatverandering, CO₂, de zeespiegelstijging en de opkomst van Afrika staan volop in de belangstelling, maar geografen hoor je daar bar weinig over. De meest logische structuur zou zijn dat dit portaal wordt gemanaged vanuit het KNAG en dat er (financiële) input komt van de geo-faculteiten, vanuit de stellige overtuiging dat het belangrijker is het belang van geografie in de maatschappij te verdedigen dan elkaar vliegen af te vangen. Annelies Beek en Ferry Devilee van het KNAG – en ook de rest van het bureau veert op – zien dit helemaal zitten en stropen de mouwen er graag voor op. •

Ton van Rietbergen (1956) is als docent/onderzoeker economische geografie verbonden aan de Universiteit Utrecht. Zijn voornaamste aandachtsvelden zijn globalisering, diensten, mobiliteit en sport. Ook mag hij graag voor diverse kranten en tijdschriften schrijven over uiteenlopende onderwerpen als voetbal, zijn eigen drieling, de teloorgang van de universitaire democratie en andere misstanden.